

doi: 10.33249/2663-2144-2019-77-4-13-20

УДК 336.22:352(477)

ТРАНСФОРМАЦІЯ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ ТА ЗБОРІВ В УКРАЇНІ**Д. І. Дема***e-mail: dmitrodema@gmail.com*Житомирський національний агроекологічний університет
бульвар Старий, 7, м. Житомир, 10008, Україна

Стаття присвячена дослідженню системи місцевого оподаткування та його значення для формування доходів місцевих бюджетів. Відмічено, що система місцевого оподаткування включає місцеві податки та збори, які протягом розвитку України мають тенденцію до змін. Досліджено еволюцію становлення та розвитку місцевого оподаткування. Встановлено, що на початковому етапі запровадження місцевого оподаткування в Україні нараховувалося 17 місцевих податків та зборів, які наразі трансформовані в 4-місцеві податки та збори. У процесі трансформації місцевих податків та зборів значна частина їх була відмінена як фінансово неефективні та замінені на більш ефективні.

Визначено місце та значення місцевих податків та зборів у формуванні як загальних, так і податкових надходжень до місцевих бюджетів. Вказано, що останнім часом йде ототожнення доходів від місцевих податків та зборів з доходами від загальнодержавних податків, які не є місцевими податками та зборами, що штучно завищує роль та місце місцевого оподаткування в доходах місцевих бюджетів. Фактично доля доходів від місцевих податків та зборів у структурі податкових надходжень місцевих бюджетів залишається незначною та становить 26,3–28,9 відсотка. Аналіз податкових та неподаткових надходжень до місцевих бюджетів показує, що в абсолютному значенні вони мають тенденцію до зростання, особливо в умовах децентралізації влади. Показано, що серед місцевих податків та зборів найбільші надходження є від плати за землю та єдиного податку, інші місцеві податки та збори займають у структурі незначне місце. Визначено неефективність транспортного податку та збору за місця паркування транспортних засобів у системі місцевого оподаткування та необхідність його заміни податком з транспортних засобів.

Обґрунтовано необхідність запровадження у перспективі місцевого інфраструктурного аграрного податку та місцевого збору на спадщину земельних ділянок. Можливе запровадження і інших місцевих податків, зокрема, місцевого екологічного податку та місцевого церковного та будівельного зборів.

Ключові слова: *місцеві податки та збори, місцеві бюджети, податкові надходження, податок на нерухоме майно, земельний податок, єдиний податок.*

Постановка проблеми

В системі оподаткування України важлива та зростаюча роль належить місцевим податкам та зборам. Обравши європейський вектор розвитку, Україна успішно розвиває місцеве самоврядування. В Європейській хартії місцевого самоврядування відмічено, що частина фінансових ресурсів місцевих органів самоврядування має надходити за рахунок місцевих податків та зборів, розмір яких вони мають повноваження визначати в межах діючого законодавства. Разом з тим, нині місцеві бюджети в значною мірою покриваються за

рахунок загальнодержавних податків та трансфертів, що знижує значення саме місцевих податків та зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Дослідження, присвячені формуванню місцевих бюджетів, аналізу структури їх доходів, місцевому оподаткуванню, займають чільне місце у фінансовій науці. Серед науковців, які займаються вивченням проблем, пов'язаних з формуванням місцевих бюджетів, слід відмітити Буковинського С., Василика О., Гостеву О., Лютого І., Кириленко О., Луніну І.,

Проць Н., Павлюк К., Пасічника Ю., Тарангул Л.Л., Федосова В., Юрія С. та ін. Разом з тим, зміни що відбуваються у процесі децентралізації влади, вносять багато нового, що пов'язане з формуванням доходів місцевих бюджетів та механізмом місцевого оподаткування, що потребує подальших досліджень в цьому напрямі.

Мета, завдання та методика досліджень

Метою статті є дослідження еволюції розвитку, становлення та перспектив вдосконалення механізму місцевого оподаткування в Україні. Завдання дослідження полягають в узагальненні становлення системи місцевого оподаткування, визначенні зростаючої ролі місцевих податків та зборів при формуванні доходів місцевих бюджетів та розробки пропозицій щодо вдосконалення місцевого оподаткування в умовах децентралізації влади. Об'єктом дослідження є процес трансформації місцевих податків та зборів в Україні.

Методика дослідження базується на працях вітчизняних та зарубіжних вчених з питань формування доходів місцевих бюджетів в частині їх формування за рахунок податків та зборів. З іншої сторони, дослідження базується на нормативно-правовій базі щодо адміністрування податків в Україні. В процесі дослідження використовувалися різні методи та прийоми економічного аналізу. Зокрема, історичний метод надав можливість провести аналіз становлення системи місцевого оподаткування в Україні, за допомогою розрахунково-конструктивного методу визначено можливі надходження від запропонованих місцевих податків та зборів, використання абстрактно-логічного методу дозволило узагальнити теоретичні засади місцевого оподаткування.

Результати досліджень

Система місцевого оподаткування в Україні практично почала розвиватися з «чистого аркушу» із прийняттям 20 травня 1993 р. Декрету Кабінету Міністрів України "Про місцеві податки і збори", яким визначалися 16 видів місцевих податків і зборів, їх граничні величини та порядок обчислення. У червні цього ж року перелік місцевих податків та зборів був доповнений ще одним – податком з продажу імпортованих товарів. В 1997 р. склад системи оподаткування був уточнений новою редакцією Закону України "Про систему оподаткування",

яким встановлювалися два місцевих податки та 14 місцевих зборів. В цей час йде відпрацювання місцевого оподаткування, запроваджуються нові та відміняються раніше діючі місцеві податки та збори.

Так, з 1 січня 2004 р. скасовані два місцевих збори – готельний та за проїзд територією прикордонних областей автотранспорту, що прямує за кордон. Починаючи з 2004 року, в Україні справлялись два місцевих податки і 12 видів місцевих зборів. Зокрема, до них відносились – податок з реклами та комунальний, і відповідно, місцеві збори: за паркування автотранспорту; ринковий; за видачу ордеру на квартиру; курортний; за участь у бігах на іподромі; за виграш у бігах на іподромі; з осіб, які беруть участь у грі на тоталізаторі на іподромі; за право використання місцевої символіки; за право проведення кіно- і телевізійних; за проведення місцевих аукціонів, конкурсного розпродажу і лотерей; за надання дозволу на розміщення об'єктів торгівлі та сфери послуг; із власників собак [1].

Слід відмітити, що наявність такої кількості місцевих податків та зборів не сприяла значним податковим надходженням до місцевих бюджетів. Причиною цього було те, що їх сплачували надавачі сфери послуг та торгівлі, які на той час в Україні були слаборозвинені, а значить була незначна база оподаткування. Це, низка інших факторів, потребували оптимізації переліку та кількості місцевих податків та зборів, що було враховано в Податковому кодексі України. З прийняттям у 2010 році Податкового кодексу України до місцевих податків та зборів було віднесено два види податків і 3 види зборів. До місцевих податків віднесено: податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки та єдиний податок. Раніше податок на нерухоме майно відносився до загальнодержавних, але не був до цього часу запроваджений. До місцевих зборів належать: збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності; збір за місця для паркування транспортних засобів та туристичний збір.

Необхідно відмітити, що прийняття Податкового кодексу є позитивним кроком в сторону оптимізації місцевого оподаткування. Разом з тим, практика функціонування системи місцевих податків та зборів не є також стабільною із прийняттям ПКУ. Так, з 1 січня 2015 року склад місцевих податків і зборів

змінився. До місцевих податків належать податок на майно і єдиний податок. До місцевих зборів – туристичний збір і збір за місяць для паркування транспортних засобів. У свою чергу, податок на майно складається з таких: податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, транспортного податку та плати за землю. Зміни, що відбуваються в місцевому оподаткуванні, направлені на пошук таких

податків, які були максимально зрозумілі для платників та надходження від них були б суттєві.

Аналізуючи структуру доходів місцевих бюджетів, без офіційних трансфертів від органів державного управління, слід відмітити, що основними надходженнями до місцевих бюджетів є податкові надходження (табл. 1).

Таблиця 1. Структура доходів місцевих бюджетів України*

Види доходів	2015 р.		2016 р.		2017 р.	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
Податкові надходження	98218,3	81,6	146902,2	86,0	201005,1	87,6
Неподаткові надходження	20147,9	16,7	21859,2	12,8	25973,0	11,3
Доходи від операцій з капіталом	1628,1	1,3	1402,5	0,8	1873,6	0,8
Цільові фонди	485,9	0,4	583,9	0,4	643,6	0,3
Разом доходів	120480,2	100,0	170747,8	100,0	229495,3	100,0

Примітка: *без трансфертів від органів державного управління.

Джерело: розраховано автором на основі [9].

Слід відмітити, що за останні 3 роки податкові надходження до місцевих бюджетів зросли як абсолютно, так і відносно, досягнувши в 2017 р. 87,6 відсотків. Неподаткові надходження, навпаки мають, тенденцію до зменшення, хоча в абсолютних величинах вони також зросли. Серед неподаткових надходжень зросли доходи від власності та підприємницької діяльності, зросла плата за розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів та за надання адміністративних послуг. Разом з тим, зменшилися доходи від держаного мита. Також

спостерігається тенденція до зменшення доходів від операцій з капіталом. Так, їх доля в 2015р. становила 1,3 відсотка, а в 2017р. – лише 0,8 відсотка. В цілому ж, спостерігається тенденція до збільшення доходів місцевих бюджетів за останні роки майже в 2 рази. Зростання доходів місцевих бюджетів є результатом реформування органів місцевого самоврядування у процесі децентралізації влади та перерозподілом частини надходжень від загальнодержавних податків на користь місцевих бюджетів (табл. 2).

Таблиця 2. Структура та динаміка податкових надходжень місцевих бюджетів України

Показники	2015 р.		2016 р.		2017 р.		2017р. до 2015р.	
	млн.грн	%	млн.грн	%	млн.грн	%	+ / -	%
Загальнодержавні податки,	70700,8	72,0	104378,7	71,1	148167,1	73,7	77466,3	209,6
в.т.ч.: ПДФО та військовий збір	54921,2	55,9	78971,3	53,8	110652,7	55,0	55731,5	201,5
податок на прибуток	4276,8	4,4	5879,1	4,0	6484,9	3,2	2208,1	151,6
рентна плата	2154,4	2,2	2516,2	1,7	2471,2	1,2	316,8	114,7
акцизний податок	7684,6	7,8	11628,2	7,9	13156,0	6,5	5471,4	171,2
екологічний податок та ін.	1663,8	1,7	5383,9	3,7	15402,3	7,7	13738,5	925,7
Місцеві податки та збори,	27517,5	28,0	42523,5	28,9	52838,0	26,3	25320,5	192,0
в т.ч.: податок на майно	16445,1	16,7	25236,1	17,2	29301,9	14,6	12856,8	178,2
єдиний податок	10975,1	11,2	17167,1	11,7	23388,3	11,6	12413,2	213,1
інші місцеві податки та збори	97,3	0,1	120,3	0,1	147,8	0,1	50,5	151,9
Податкові надходження- всього	98218,3	100,0	146902,2	100,0	201005,1	100,0	102786,8	204,7

Джерело: розраховано автором на основі [9].

Дані табл. 2 показують, що з початку проведення децентралізації органів місцевого

самоврядування, доходи місцевих бюджетів в 2017 р. зросли в порівнянні з 2015 р. у два рази.

За період з 2015 р. по 2017 р. зростання спостерігається по всіх видах податків та зборів. Разом з тим, надходження від місцевих податків та зборів не є основними податковими надходженнями до місцевих бюджетів. Навпаки, в структурі податкових надходжень доля місцевих податків та зборів за цей період дещо зменшилася, та становила в 2017 р. 26,3 відсотки проти 28,0 відсотки в 2015 р., що підтверджує твердження того, що наразі ще не відпрацьований механізм місцевого оподаткування. Реформа органів місцевого самоврядування позитивно впливає на зростання доходів місцевих бюджетів, особливо місцевих бюджетів об'єднаних територіальних громад. Разом з тим, зростання доходів

відбувається не стільки за рахунок надходжень від місцевих податків та зборів, скільки від перерозподілу надходжень від загальнодержавних податків та зборів і державної підтримки на інфраструктуру, сільську медицину й освіту, а їх розмір (нормативи відрахувань) не залежать від органів місцевого самоврядування.

Слід відмітити, що місцеві органи самоврядування в більшою мірою можуть впливати на механізм місцевого оподаткування, особливо це змінилося в умовах проведення децентралізації органів місцевої влади, що позитивно вплинуло на надходження від місцевих податків (табл. 3).

Таблиця 3. Структура та динаміка місцевих податків та зборів України

Види податків та зборів	2015 р.		2016 р.		2017 р.	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
Податок на майновсього	16445,1	59,8	25236,1	59,3	29301,9	55,4
в т.ч. податок на нерухоме майно відмінне від земельної ділянки	1179,7	4,3	1665,7	3,9	2671,5	5,1
Транспортний податок	434,0	1,6	246,8	0,6	245,9	0,5
Плата за землю	14831,4	53,9	23323,6	54,8	26384,5	49,8
Єдиний податок	10975,1	39,9	17167,1	40,4	23388,3	44,3
Туристичний збір	37,1	0,1	54,1	0,1	70,2	0,1
Збір за місце паркування транспортних засобів	60,2	0,2	66,2	0,2	77,6	0,2
Разом	27517,5	100,0	42523,5	100,0	52838,0	100,0

Джерело: розраховано автором на основі [9].

Дані табл. 3 показують, що в 2017 р. до місцевих бюджетів надійшло 52,8 млрд грн надходжень від місцевих податків та зборів. Це зростання досягнуто за рахунок віднесення до місцевих податків і зборів податку на майно, зокрема плати за землю та включення до єдиного податку значної кількості сільськогосподарських підприємств, які віднесені до 4 групи платників єдиного податку. Аналогом 4 групи платників єдиного податку у попередні періоди був фіксований сільськогосподарський податок. У 2016 році з цього джерела надійшло 3,5 млрд грн, що в 1,75 раза більше, ніж у попередньому році. Єдиний податок став другим за обсягом надходжень місцевим податком, якого в 2017 р. надійшло 23,3 млрд грн. Таке зростання відбулося, зокрема, і через збільшення кількості платників податку – фізичних осіб та суб'єктів

малого підприємництва. Відмітимо, що зростання податкових надходжень до місцевих бюджетів відбудеться і в 2018 р., як за рахунок місцевих податків та зборів, так за рахунок загальнодержавних податків. Так, з 1 січня 2018 р. до місцевих бюджетів зараховується 5% рентної плати за користування надрами для видобування нафти та природного газу; зберігається протягом 2018–2019 рр. норма щодо зарахування 13,44% акцизного податку з роздрібного продажу пального; 100% зараховується єдиного податку, що сплачується платниками 4 групи – сільськогосподарськими товаровиробниками; зростають ставки єдиного податку платників 1 та 2 груп в зв'язку зі зростанням мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму; зростуть розміри транспортного податку, який залежить від мінімальної заробітної плати, що

встановлена на початок року. З 1 січня 2019 року відповідно до Закону України „Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо покращення адміністрування та перегляду ставок окремих податків і зборів” змінилися ставки туристичного збору. Зокрема, для внутрішніх туристів розмір ставок туристичного збору не повинен перевищувати 0,5% мінімальної заробітної плати на добу, що з 1 січня 2019 року становить 20,87 грн., а для в'їзного туризму – до 5% мінімальної заробітної плати на добу, відповідно, 208,65 грн.

Проаналізуємо систему місцевого оподаткування та спробуємо відповісти на запитання чи відповідає вона наразі вимогам та запитам місцевих бюджетів. Вищенаведені дані, дають відповідь, що нині місцеве оподаткування не відповідає повною мірою основному завданню як джерелу наповнення дохідної частини місцевих бюджетів. Згідно Податковим кодексом України установа і скасування податків та зборів, а також пільг їх платникам здійснюються Верховною Радою України, а також Верховною Радою Автономної Республіки Крим, сільськими, селищними, міськими радами та радами об'єднаних територіальних громад, що створені згідно із законом та перспективним планом формування територій громад у межах їх повноважень. До місцевих належать податки та збори, що встановлені відповідно до переліку і в межах граничних розмірів ставок, визначених Податковим кодексом, рішеннями сільських, селищних, міських рад та рад об'єднаних територіальних громад, що створені згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, у межах їх повноважень і є обов'язковими до сплати на території відповідних територіальних громад. Установлення місцевих податків та зборів, не передбачених Податковим кодексом, забороняється [8]. Таким чином, з цього видно, що перелік (види) місцевих податків і зборів та розмір їх граничних ставок встановлюється Верховною Радою України, а місцеві органи влади мають право лише встановлювати ставки місцевих податків та зборів у визначених межах. Де ж тут самостійність і право місцевих органів влади, встановлювати місцеві податки та збори? На нашу думку, встановлення видів місцевих податків та зборів, їх платників, об'єктів та бази оподаткування, розміру ставок та пільг, контроль

за правильністю визначення, своєчасністю та повнотою сплати і звітністю необхідно передати органам місцевого самоврядування. Це розвантажить територіальні органи фіскальної служби України від значної роботи, яку ж до того вони наразі не в силах реально організувати та проконтролювати у зв'язку зі значним скороченням працюючих у них працівників. Напроти, місцеві органи самоврядування цей процес можуть значно краще забезпечити та подавати до територіальних органів фіскальної служби зведені дані по нарахованих та сплачених місцевих податках та зборах. За цих умов, місцеві органи влади зможуть встановлювати такі місцеві податки та збори, які відповідатимуть їм потребам та відобразатимуть специфіку певної території. Передавши можливість самостійно визначати види податків органам місцевого самоврядування повинна зникнути проблема їх кількості.

Віднесення нині до місцевих податків транспортного податку є недоцільним. Цей податок скоріше є акцизним податком на окремі види транспортних засобів. Адже його сплачують власники дорогих автомобілів, вік яких не більше 5 років, а ринкова вартість яких становить більше 375 мінімальних заробітних плат (МЗП). Чому 5 років та 375 МЗП, а не більше чи менше? До того ж, встановлено фіксовану ставку для всіх автомобілів, яких, наприклад, в переліку, визначеному Міністерством економічного розвитку і торгівлі України на 1 січня 2019 року налічується 304 марки та моделі, а їх кількість в Україні становить біля 25 тисяч одиниць. В 2017 р. від транспортного податку до місцевих бюджетів надійшло 245,9 млн грн податку, що становить 0,5 відсотка надходжень від усіх місцевих податків та зборів. Виходячи з цього, на наш погляд, слід повернути до місцевих податків податок з транспортних засобів, встановивши невисоку ставку податку, наприклад, 100 грн за 100 куб см об'єму двигуна для всіх власників легкових автомобілів незалежно від віку. Це дасть змогу збільшити на 1,5–3,0 млрд грн надходження до місцевих бюджетів та не буде значним податковим тягарем для його власників. Для порівняння, в Україні зареєстровано біля 9 млн автомобілів та 1 млн мотоциклів.

Серед інших місцевих податків, від яких буде фінансовий ефект для місцевих органів самоврядування може бути запровадження

інфраструктурного аграрного податку. Цей податок повинні сплачувати всі орендарі сільськогосподарських угідь до бюджетів сільських громад. Об'єктом оподаткування виступатимуть орендовані сільськогосподарські угіддя та орендовані землі водного фонду, що використовуються для розведення, вирощування та вилову риби. Базою оподаткування буде нормативна грошова оцінка землі. Розмір податку повинен бути диференційований у залежності від площі орендованих земельних ресурсів. На нашу думку, ставка податку для орендарів землі площею до 100 гектарів може бути на рівні 0,1 відсотка, площею від 100 до 1000 гектарів – 0,2 відсотка, площею понад 1000 гектарів – 1,0 відсоток нормативної грошової оцінки землі. Таким чином, фермерські господарства не будуть нести значний податковий тягар, а для агрохолдингів це також незначні платежі. Призначення цього податку – фінансування ремонту та нового будівництва об'єктів сільської інфраструктури, зокрема доріг, медичних та дитячих дошкільних закладів, спортивних споруд та тощо. Враховуючи, що сьогодні в оренді перебуває майже 17 млн. гектарів сільськогосподарської землі, сільські громади отримають додатковий фінансовий ресурс на свій розвиток [7].

Передача державою у приватну власність землі сприяла значному розширенню її як об'єкта оподаткування, прямо чи опосередковано. Нині здійснюються тисячі різного роду транзакцій, пов'язані з земельними ділянками: передача в оренду, обмін, спадщина, дарування, продаж, іпотека та тощо. Враховуючи те, що значна частина земельних ділянок сільськогосподарського призначення була передана у приватну власність громадянам старшого віку, які наразі є пенсіонерами, значно розширився такий вид транзакцій, як передача земельних ділянок у спадщину. Так, за даними Міністерства юстиції України, лише за липень 2015 – червень 2017 року було передано у спадщину 779,1 тис. земельних ділянок загальною площею 2,4 млн гектарів землі, в основному сільськогосподарського призначення [5]. Запровадження місцевого збору на спадщину земельних ділянок у розмірі 1 відсотка (близькі родичі) та 5 відсотків (всі інші спадкоємці) від нормативної грошової оцінки землі значно збільшить податкові надходження місцевих бюджетів. Цей збір може замінити збір за місця паркування

транспортних засобів, який нині є важким в адмініструванні та практично в сільській місцевості не працює. В містах збір за місця паркування транспортних засобів можна залишити, але це повинні вирішувати органи місцевого самоврядування.

Враховуючи погіршення екологічного стану сільських територій від різних видів забруднення актуальним наразі є запровадження місцевого екологічного податку, надходження від якого могли б використовуватися на ліквідацію стихійних сміттєвалищ та збір сміття. Не виключено запровадження місцевого церковного та будівельного зборів.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Результати дослідження надають можливість стверджувати, що місцеві податки та збори є важливим джерелом доходів місцевих бюджетів, роль яких в останнім часом значно зросла. Разом з тим, слід відмітити, що місцеві податки і збори не стали основним джерелом доходів місцевих бюджетів, як це є у країнах з розвинутою економікою. До факторів, що стримують ріст надходжень від місцевих податків та зборів слід віднести:

- заборону місцевим органам самоврядування самостійно встановлювати види місцевих податків та зборів;
- встановлення ставок податків та зборів значно нижче, ніж визначені та дозволенні податковим законодавством;
- запровадження податкових зборів, які економічно неефективні, наприклад, збір за паркування транспортних засобів;
- відміна місцевих зборів, які наразі є актуальними, наприклад, ринковий збір;
- використання у якості бази оподаткування при нарахуванні податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки площі житлової нерухомості замість її ринкової вартості;
- використання у якості нарахування плати за землю нормативної грошової оцінки замість ринкової вартості землі;
- адміністративне встановлення відрахувань загальнодержавних податків до місцевих бюджетів та підміна ними місцевих податків та зборів;
- обмежений перелік місцевих податків та зборів, встановлений Верховною Радою України.

Вищеназвані фактори, стримують ріст надходжень від місцевих податків та зборів і вимагають продовження дослідження, особливо вивчення зарубіжного досвіду місцевого оподаткування.

References

1. Kabinet Ministriv Ukrainy (1993). Pro mistsevi podatky i zbory [On Local Taxes and Fees]: dekret. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 30, St. 336 [in Ukrainian].

2. Pro systemu opodatkuvannia [About the taxation system]. №1251-12 (1991) [in Ukrainian].

3. Podatkovyi kodeks Ukrainy [The Tax Code of Ukraine]. № 2755-VI (2010) [in Ukrainian].

4. Lunina, I. O. (2010) Formuvannia mistsevykh biudzhativ na osnovi pryntsyphu ekvivalentnosti : shliakh do efektyvnoi biudzhetnoi systemy Ukrainy [Formation of local budgets on the basis of the principle of equivalence: the path to an effective budget system of Ukraine]. *Finansy Ukrainy*, 9, 14–19 [in Ukrainian].

5. Nizalov, D., Dankevych, V. & Ivinska, K. (2018). Monitorynh zemelnykh vidnosyn v Ukraini: 2016-2017 [Monitoring of land relations in Ukraine: 2016-2017] : statystychnyi shchorichnyk. Retrieved from <https://land.gov.ua/wp-content/uploads/2018/10/monitoring.pdf> [in Ukrainian].

6. Gosteva, O. Yu. (2015) Podatok na nerukhome maino, vidminne vid zemelnoi dilianky, yak mozhlyvist popovnennia mistsevykh biudzhativ [Tax on real estate, different from land, as an opportunity to replenish local budgets]. *Ekonomika ta pravo*, 2 (41), 79–84 [in Ukrainian].

7. Dema, D. I. (2018). Perspektyvy zaprovadzhennia infrastruktornoho ahrarnoho podatku [Prospects for the introduction of an infrastructure tax on agriculture]. Problems and prospects of financial provision of the agrarian sector: domestic and foreign experience: Materials of the II International Scientific and Practical Conference (pp. 201–203). Kyiv: Comprint [in Ukrainian].

8. Prots, N. V. (2015). Formuvannia podatkovykh nadkhodzen mistsevykh biudzhativ v konteksti biudzhetnoi detsentralizatsii [Formation of tax revenues of local budgets in the context of fiscal decentralization]. *Finansovyi prostir*, 1, 221–227 [in Ukrainian].

9. Ministerstvo finansiv Ukrainy (2018). Biudzhety Ukrainy 2017 [The Budget of Ukraine 2017] : statystychnyi zbirnyk. Kyiv [in Ukrainian].

10. Tarangul, L. L., Kolyada, T. A. & Tarangul, L. L. (2015). Osoblyvosti formuvannia mizhbiudzhethnykh finansovykh potokiv u umovakh zaprovadzhennia v Ukraini biudzhetnoi detsentralizatsii [Features of the formation of intergovernmental fiscal flows in the context of budget decentralization in Ukraine]. *Finansy Ukrainy*, 3, 30–44 [in Ukrainian].

TRANSFORMATION OF LOCAL TAXES AND FEES IN UKRAINE

D. I. Dema

e-mail: dmitrodema@gmail.com

Zhytomyr National Agroecological University
7, Stary Blvd, Zhytomyr, 10008, Ukraine

The article is devoted to the study of the system of local taxation and its importance for the formation of local budget revenues. It is noted that the system of local taxation includes local taxes and fees, which during the development of Ukraine tend to change. The evolution of the formation and development of local taxation is researched. It was established that at the initial stage of the introduction of local taxation in Ukraine there were 17 local taxes and fees, which are currently transformed into 4 local taxes and fees. In the process of transforming local taxes and fees, much of them were abandoned, financially ineffective and replaced by more efficient ones.

The place and significance of local taxes and fees in formulating both general and tax revenues to local budgets are determined. It is indicated that the recent identification of revenues from local taxes and revenues from state taxes that are not local taxes and fees artificially overestimates the role and place of local taxation in the revenues of local budgets. In fact, the share of revenues from local taxes and fees in the structure of tax revenues of local budgets remains insignificant and makes up 26.3-28.9 percent.

The analysis of tax and non-tax revenues to local budgets shows that in absolute terms, they tend to increase, especially in the context of decentralization of power. It has been shown that among local taxes and fees, the highest revenues are from land and single taxes, while other local taxes and fees are not significant in the structure. The ineffectiveness of the transport tax and the fee for parking vehicles in the system of local taxation and the necessity to replace it with the vehicle tax are determined.

The necessity of introduction in the future of local infrastructure agricultural tax and local collection on inheritance of land plots is substantiated. Possible introduction of other local taxes, in particular, local environmental tax and local church and construction fees.

Key words: local taxes and fees, local budgets, tax revenues, real estate tax, land tax, single tax.

ТРАНСФОРМАЦИЯ МЕСТНЫХ НАЛОГОВ И СБОРОВ В УКРАИНЕ

Д. И. Дема

e-mail: dmitrodeima@gmail.com

Житомирский национальный агроэкологический университет
бульвар Старый, 7, г. Житомир, 10008, Украина

Статья посвящена исследованию системы местного налогообложения и его значения для формирования доходов местных бюджетов. Отмечено, что система местного налогообложения включает местные налоги и сборы, которые в течение развития Украины имеют тенденцию к изменениям. Исследована эволюция становления и развития местного налогообложения. Установлено, что на начальном этапе введения местного налогообложения в Украине насчитывалось 17 местных налогов и сборов, которые сегодня трансформированы в 4 местные налоги и сборы. В процессе трансформации местных налогов и сборов значительная часть их была отменена, как финансово неэффективные и заменена на более эффективные.

Определены место и значение местных налогов и сборов в формировании как общих, так и налоговых поступлений в местные бюджеты.

Указано, что в последнее время идет отождествление доходов от местных налогов и сборов с доходами от общегосударственных налогов, которые не являются местными налогами и сборами, что искусственно завышает роль и место местного налогообложения в доходах местных бюджетов. Фактически доля доходов от местных налогов и сборов в структуре налоговых поступлений местных бюджетов остается незначительной и составляет 26,3–28,9 процента.

Анализ налоговых и неналоговых поступлений в местные бюджеты показывает, что в абсолютном значении они имеют тенденцию к росту, особенно в условиях децентрализации власти. Показано, что среди местных налогов и сборов наибольшие поступления имеются от платы за землю и единого налога, другие местные налоги и сборы занимают в структуре незначительное место. Определена неэффективность транспортного налога и сбора за места парковки транспортных средств в системе местного налогообложения и необходимость его замены налогом с транспортных средств.

Обоснована необходимость введения в перспективе местного инфраструктурного аграрного налога и местного сбора на наследство земельных участков. Возможно введение и других местных налогов, в частности, местного экологического налога и местного церковного и строительного сборов.

Ключевые слова: местные налоги и сборы, местные бюджеты, налоговые поступления, налог на недвижимое имущество, земельный налог, единый налог.